

EDUCAȚIA VALORILOR- VALORI ÎN EDUCAȚIE

Pr.Conf. Univ. Dr. Constantin Necula

Dintre multele preocupări ale pedagogiei moderne, construcția acesteia în dimensiunea ei morală a căpătat, tot mai mult, importanță. Nu că ar fi lipsit până acum dar, dintr-o dată, am constatat că nici valorile clasice nu mai au...valoare. Bulversarea născută din reformarea reformelor și continua aliniere a cunoașterii educaționale la relaționarea sa cu multiculturalismul, de exemplu, ori la corectitudinea politică a diafanei culturi a insecurității morale au născut deja destule dileme deontologice în lumea educatorului. Au devenit vedete, cu sprijin media desigur, profesoarele care refuză să predea Eminescu ori Blaga copiilor, eroi ai matematicii au devenit etiologi iar profesori eșuați în sindicalismul ong-ist mai căutați decât rectorii de mentalitate educațională care, altă dată, și nu dată foarte depărtată, reformau omul în favoarea gândirii libere, neanchetabilă de intrușii din cultura imediatului. O evaluare a școlii românești ca structură care produce și propune valori desigur că trebuie realizată, zi de zi, dacă admitem toți că așa trebuie făcut. Dar nu evitând cercul de valori la care se subsumează viața școlară autentică, nu cea creată în laboratoarele utopice ale cine știe cărui colegiu american ori în alcovurile intereselor de pripas ale lumii academice.

Să luăm un exemplu clasic, cel puțin pentru educația creștină ceva mai veche în analiza educației valorilor decât experții plătiți să afle valori noi în educație. Un text al Sfântului Ambrozie, episcopul de Milano (c. 339-397). Într-un context mai larg, despre inspirație în educație, scrie: „Să fie, așadar, cuvintele tale bogate în conținut, să fie fără tină, să fie limpezi, pentru ca, printr-un cuprins moral, să pătrundă dulceața lor în urechile popoarelor. Să mângâi mulțimile cu harul graiului, pentru ca ele să te urmeze de voie încotro le duci. Iar dacă în popor vreunii se găsesc în vrajbă sau vină, să fie cuvintele tale în așa fel încât să-l miște pe cel ce le aude, să-l înțepe pe cel ce se gândește la rău (...). Pentru cel ce suferă de vreo meteahnă grea, folosește uleiul cuvântului, cu care să înmoi înțepenirea minții. Pune cataplasme, adaugă la ele bandajul învățaturii mântuitoare, pentru ca cei ce plutesc rătăciți pe alături de credință și de darurile învățaturii să nu-i lași să piară cu sufletul slăbit și cu cugetul bolnav (...). Îndrumă-i și învață-i să facă numai ceea ce este bine, nimeni să nu înceteze a săvârși ceea ce este de cuviință, văzut fie de alții, fie de propria-i conștiință, care este martorul cel mai de temei”¹. Cu alte cuvinte, inspirația pedagogului pentru valoare nu poate veni doar din sine

¹ textul integral în vol. *Sfinții Părinți despre educație. Selecție texte și comentarii*. Preot Profesor Constantin Pătuleanu, Ed. Cartea Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2015, pp.14-15.

și gândirea sa dar nici nu exclude o gândire personală în construcția de valoare. Întregul demers redat în citat se deschide printr-o amplă trimitere la Scriptură, la izvoarele profetice ale moralei, la lectura determinată prin cunoașterea voinței lui Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu nu este o valoare educativă ci izvorul valorilor, fundamentul și cuprinsul și finalul educației constituite prin valoare morală. De aceea educația valorilor este o educație a voinței. Episcopul Grigorie Grabbe, pornind de la un text al Sfântului Prosper de Aquitania (Despre chemarea tuturor popoarelor, 2-4) consemnează că fiecare suflet omenesc este împodobit cu o voință, care se manifestă într-un fel sau altul. Ea dorește ceea ce este plăcut și este dezgustată de ceea ce este neplăcut. Cu privire la impulsurile sale naturale, slăbită acum de boala păcatului original, această voință este de două feluri, animală și naturală. Dar când harul lui Dumnezeu este prezent, se adaugă un al treilea tip de voință- Darul Duhului. Atunci voința devine duhovnicească și, mulțumită acestui impuls mai înalt, controlează propriile înclinații, indiferent de unde pot apărea acestea, în acord cu legile înțelepciunii superioare². Concluzia merită reținută: „Numai cu ajutorul dragostei și harului poate trece voința într-o ordine superioară, stimulându-l pe om să lupte cu sentimentele și impulsurile păcătoase”³. De aici lupta disperată a noii ordini morale din educație cu o serie de factori ai educației naționale ori religioase, de aici nevoia de uniformizare a elementului moral spre un eticism lipsit de fond. Refuzul de a identifica adevăratele probleme morale din viața copiilor, exacerbarea altora prin glanda pineală a mediei (*Balena albastră* este un astfel de exemplu), construirea unor cursuri de educație sexuală bazate mai mult pe educarea unei mentalități pro-libertate de gen- fără nici o legătură deci cu educația pentru sănătate și sex, infiltrarea manualelor cu teme recurente la modelul liberalismului educațional a- formal sunt toate motive de valorizare a educării voinței.

Când vorbim despre educația în ecuația concentrică a liberalismului suntem atenționați asupra unor serii de construcții educaționale noi. Una dintre aceste construcții este, fără îndoială, bascularea spre familie a educației sau procesul legat de „mama care educă singură”. Una dintre specialistele în cel din urmă domeniu, Ileana Vasilescu⁴, propune o educare sincretică a voinței, într-un halou al libertăților fără cusur, un soi de carte magică de educație. Nu este singura, pentru mulți dintre cei care promovează liberalizarea educației excluderea valorilor creștine- care sunt totuși universale, devine un principiu de urgență educațională. Sunt convins că cel puțin două cuvinte-conținuturi irită la maxim în educația valorilor: păcat și mântuire. Deși ele exprimă realități ale

² Episcop Grigorie Grabbe (...), *Educația creștin-ortodoxă a copiilor în zilele noastre*, Ed. Anacronic, 2016, p. 14

³ Idem, p. 15

⁴ Ileana Vasilescu, *Mama care educă singură*, Ed. Creanga fermecată, 2015, 324 pg.

unei umanități demisionare, refuzul de a le acorda atenție și orientarea către soft-conținuturi nu schimbă de fapt nimic, în mod real în viața copilului sau tânărului. Să luăm de exemplu violența în școli sau în familie. Nu putem să îndreptăm itemul educațional legat de violență până nu căutăm cauza reală a acestei violențe. Pentru a nu jigni sensibilitățile actorilor implicați în incidente, în care violentul este mai protejat decât cel violentat, nu emitem facturi deontologice pe tema lipsei de educație în familie, pe modelul paternal ori maternal destructurat prin false principii de educație, nu asumăm o diagnoză specifică pentru fiecare caz în parte ci propunem încă o filă din marele rețetar al fondurilor europene, vreun proiect finanțat european, care educă mediul școlar cum să accepte copiii violenți ca fiind normali și necesari unui proces educațional integrat. Și am ales cel mai simplu caz de admisibilitate prin rețetar în educație.

În fond constatăm un proces de divorțialitate între școală și valori. Esența procesului educațional a ajuns evaluarea continuă a culturii științifice a copilului, ușor măsurabilă prin răspunsuri corecte: la întrebarea A- răspunsul B. Simplificare evaluărilor a dus la impregnarea în procesul educațional a ideii de markeri tumorali educaționali. Vai de școala care nu-și face planul la producerea de note ori proiecte educaționale. Nu contează, în nici un registru de evaluare, că unii copii zâmbesc mai mult decât alții ori că într-o școală cu note medii starea de spirit a copiilor, pregătiți să înfrunte alt soi de provocare a vieții, este mai bună decât a celor cu note mari și cheltuieli educaționale și motivaționale pe măsură. Nimeni nu amendează, de exemplu, traficul de substanțe interzise într-o școală, uneori sub ochii îngrijorați dar îngăduitori ai profesorilor, dacă școala are rezultate bune la olimpiade. Olimpismul educațional înseamnă și un plus de valoare morală, asumarea de colectivul educațional a rezistenței la ispita de a nu schimba nimic la moralitatea unui tip de elev strong, prin rezultate școlare și relații de investiție școlară cu părinții săi. Suntem, cel puțin din acest punct de vedere, încă în plin comunism educațional, greblarea unor valori morale pentru a le egaliza devenind extrem de periculoasă. Uneori, în acest proces de divorțialitate, profesorul, cadrul didactic, îndeplinește postura de părinte exclus din relație⁵. Foarte rar și doar printr-un bun manageriat l proiectului educațional, colectivul unei școli mai are forța de a propune un dialog continuu, sistematic dar nu instituțional, cu părinții și societatea imediată a copilului. Ne opunem cu greutate fenotipului cultural al elevului, din motive varii, multe dintre ele privindu-ne. Dispunem de prea puțin timp de evaluare și dialog, avem de îndeplinit o programă stufoasă, avem o gravă problemă de acomodare la generațiile care vin. În același timp ne este foarte greu să lucrăm sub valul proiecției administrative, atașați de valorile educației clasice în care pregătirea

⁵ Folosim termenul în sensul propus de Jaques Biolley, *Copilul și divorțul. Cum ne protejăm copiii de efectele divorțului*, Ed. Philobia, 2014, p. 189.

pentru cursul de la catedră, pentru noutatea informației transmise și rigoarea ei era extrem de mare. Azi cele mai frumoase zile pentru elevi sunt cel din „Școala altfel...” de te întrebi dacă nu ar trebui să avem două săptămâni de școală și restul de școală altfel...

Sigur că acestea sunt numai o serie de puncte de meditare asupra educației valorilor. Nu vom putea valoriza educația în societate dacă nu vom crea o plasă de rezistență în contextul menținerii nodurilor de cultură efectivă legată de valori duhovnicești ori valori spirituale. Constat tot mai des că acolo unde apar disfuncții legate de cultura vieții sunt disfuncții legate de dezechilibrul dintre educația pentru carieră și educația pentru vocație, educația parvenitismului social vs. educația euharistică, în sensul de educația pentru comuniune și recunoștință. Suntem pe un plan înclinat al valorilor, grăbim coaceri de creiere dar înregistrăm suflete necoapte pentru viață. Soluția primă este readaptarea la valori nu la false valorizări ale libertăților umane. Soluția este redresarea culturii asumării lui Dumnezeu ca izvor al valorilor nu simplă valorizare a dreptului democrat la libertate de conștiință.